

מספר הקורס: 4040282

שם הקורס בעברית: מאונטולוגיה לאסכטולוגיה: שאלת הזמן אצל היידגר ולוינס

שם הקורס באנגלית: From Ontology to Eschatology: The Question of Time in

Heidegger and Levinas

שנה"ל: תשפ"ב

שם המרצה: אלי שיינפלד

שם תכנית הלימודים: התכנית הבינתחומית בפילוסופיה ובהגות יהודית

סיווג הקורס: סמינר

משך והיקף הקורס: סמסטר ב', 2 ש"ס

נקודות זכות אקדמיות: 2 נ"ז

דרישות קדם: פילוסופיה בעת החדשה; קאנט והגל; פילוסופיה קונטיננטלית

מועד שעות הקבלה: ימי רביעי, 13:00-12:00

פרטי קשר של המרצה: schonfeldeli@gmail.com

תיאור הקורס:

נפתח את הקורס בעיון בשאלת הזמן אצל היידגר, ובפרט באופן בו שאלה זו התפתחה מספרו על הדת (הפנומנולוגיה של החיים הדתיים, בו הוא מציע קריאה של האיגרת אל התסלוניקים, בדגש על מושג ה-parousia), עד להוויה וזמן. נעמוד על הזיקות שבין הפרשנות של היידגר לטקסט הנוצרי למחשבת הזמן הבשלה שלו בהוויה וזמן, ונבחן את ראשוניות העתיד במחשבת הזמן של היידגר. בשלב שני ניגש לטקסט של לוינס, לו יוקדש עיקר הלימוד בקורס זה, וננסה לעקוב אחר בניית מושג הזמן שלו בדגש על המחלוקת שלו עם היידגר סביב שאלה זו (הזמן הנחשב כפונקצייה של היחס לזולת ולא כפונקצייה של היחס למוות). לשם כך נקרא את הזמן והאחר (1948) קריאה צמודה, ובמקומות הרלוונטיים נשלב קריאות מתוך כוליות ואינסוף (1961) ומתוך הרצאותיו של לוינס בסורבון משנת 1975-1976 שפורסמו תחת הכותרת המוות והזמן. כמו כן, כדי לבחון את מושג העבר, נקרא במאמרו של לוינס "עקבת האחר". לבסוף נבקש להשוות את מחשבת הזמן של היידגר למחשבת הזמן של לוינס על רקע תיאולוגי-פילוסופי, ונראה כיצד הדיון הפנומנולוגי על הזמן מאפשר להתבונן מחדש בהבדל שבין פגניות, נצרות ויהדות.

מטרות הקורס:

בשיעור זה נבחן את שאלת הזמן מתוך עיון בשניים מבין הפנומנולוגים הבולטים של המאה ה-20: מרטין היידגר ועמנואל לוינס. שאלת הזמן היא מרכזית במחשבת היידגר: משיעוריו בשנות העשרים, עד ליצירת המופת שלו **הווייה וזמן**, היידגר לא הפסיק לעסוק בשאלה, ובפרט בקשר שלה עם שאלת ההווייה (השאלה האונטולוגית). כמו כן, שאלת הזמן היא אחד הצירים המרכזיים בהגותו של לוינס, המתנסחת שם במידה רבה בוויכוח בלתי פוסק עם תורת הזמן של היידגר. את מושג הזמן שלו לוינס מאפיין בכמה וכמה הזדמנויות כזמן אסכטולוגי. בקורס נעניין בסוגיית הזמן אצל שני הוגים אלו, ונסה לחדד את המחלוקת בין היידגר ללוינס סביב סוגיה זו. עיון זה יאפשר לנו לבחון את שאלת הזמן מפרספקטיבה של המסורת הפנומנולוגית העכשווית, ולעמוד על ההבדל שבין מחשבה הנטועה בקרקע היוונית (זו של היידגר) למחשבה היונקת את השראתה מן המסורת היהודית (לוינס).

חובות הקורס והרכב הציון בקורס:

- עבודת סיום: עבודה של בין 7-9 עמודים על נושא שיוצע לסטודנטים (בחירה מתוך כמה נושאים), או בנושא אישי בתיאום עם המרצה (90%).
- במקרה של פחות מ-10 משתתפים בקורס: פרזנטציות קצרות (כ-15 דקות) בתחילת השיעור על חומר הקריאה לאותו שיעור (10%).
- במקרה ויהיו יותר מ-10 משתתפים בקורס: הסטודנטים יתבקשו להגיש עבודת אמצע קצרה (בין עמוד לשני עמודים) לקראת אחד השיעורים (לבחירתם) ובה הם ינתחו את קריאת החובה לקראת אותו שיעור ויגישו ניתוח של הטקסט מתוך פרספקטיבה של מה שנלמד עד כה (10%).

- **ציון עובר בקורס: 60**
- **יש לקרוא את קריאת החובה לקראת כל שיעור.**

פירוט השיעורים:

שיעור מס' 1: הצגת הסמינר – עיון בכותרת: זמן אונטולוגי מול זמן אסכטולוגי. שאלת הזמן מאפלטון ואריסטו עד היידגר: סיכום קצר ולא ממצה. החידוש של היידגר – הזמן הנחשב על בסיס אירועי.

קריאת חובה: שיעור ראשון, אין קריאת חובה.

שיעור מס' 2: הצעד הראשון: המודל התיאולוגי-משיחי. הקריאה של היידגר של האיגרת אל התסלוניקים.

Martin Heidegger, *The Phenomenology of Religious Life*, trans. קריאת חובה:
Matthias Fritsch and Jennifer Anna Gosetti-Ferencei, Indiana
University Press, Bloomington and Indianapolis 2010, pp. 52-74

John Van Buren, "The Earliest Heidegger: A New Field Of קריאה מומלצת:
Research", *A Companion to Heidegger* (Edited by Hubert L. Dreyfus
and Mark A. Wrathall), Blackwell Companions to Philosophy,
Blackwell Publishing, Malden 2005, pp. 19-31

שיעור מס' 3: עיון ב"מושג הזמן": מושג הזמן במתווה הראשון של היידגר של האנאליטיקה של
הקיום האנושי, והשוואתו למושג העתיד ב"הוויה וזמן". מרכזיות המוות במחשבת
הזמן של היידגר.

Martin Heidegger, *The Concept of Time*, translation William Mac Neil, קריאת חובה:
Blackwell Publishers, Oxford 1992, pp. 1-22
עמנואל לוינס, **המוות והזמן**, תרגום אלי ג'ורג' שטרית, רסלינג, תל אביב 2007,
עמ' 53-58

Rajender Kumar Gupta, "What is Heidegger's Notion of Time?", קריאה מומלצת:
Revue Internationale de Philosophie, 1960, Vol. 14, No. 52 (2) (1960),
pp. 163-193

שיעור מס' 4: מתיאולוגיה לאונטולוגיה: מושג האירוע (Ereignis) אצל היידגר המאוחר: קריאה
ב"זמן והוויה".

Martin Heidegger, "On Time and Being", translation Joan Stambough, קריאת חובה:
Harper and Row Pbs., New York 1972, pp. 1-24

זמין ברשת: [https://dlcl.stanford.edu/sites/default/files/files_upload/Heidegger%20-
%20Time%20and%20Being.pdf](https://dlcl.stanford.edu/sites/default/files/files_upload/Heidegger%20-%20Time%20and%20Being.pdf)

קריאה מומלצת: אברהם מנסבך, קיום ומשמעות: מרטין היידגר על האדם, הלשון והאומנות,
הוצאת מאגנס, ירושלים תשנ"ח, עמ' 132-136.

שיעור מס' 5: מהיידגר ללוינס: **הזמן והאחר** כתשובה להוויה וזמן. הקיום ללא קיים ומשמעות
הנצח. הפנומנולוגיה של נדודי השינה.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל
אביב 2014, עמ' 14-23

שיעור מס' 6: הזמן והאחר: חרדה בפני המוות מול חרדה נוכח הנצח.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 19-23.

עמנואל לוינס, **כוליות ואינסוף**, תרגום רמה איילון, מאגנס, ירושלים 2010, עמ' 34-36.

עמנואל לוינס, **המוות והזמן**, תרגום אלי ג'ורג' שטרית, רסלינג, תל אביב 2007, עמ' 63-71.

קריאה מומלצת: Michael Fagenblat, "Levinas and Heidegger: The Elemental Confrontation", *Oxford Handbook of Levinas* (Ed. M. Morgan), Oxford University Press, Oxford, 2019, pp. 103-134

שיעור מס' 7: הזמן והאחר: ההיפוסתזה, זמן ההווה, ההתענגות על העולם.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 24-37.

שיעור מס' 8: הזמן והאחר: סבל, מוות והאחר (i). העתיד: המשמעות של המוות כאירוע.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 38-43.

עמנואל לוינס, **כוליות ואינסוף**, תרגום רמה איילון, מאגנס, ירושלים 2010, עמ' 191-195.

שיעור מס' 9: הזמן והאחר: סבל, מוות והאחר (ii). המסתורין ומשמעות העתיד. מעבר לפרוייקט. מותי שלי ומותו של האחר.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 44-48.

עמנואל לוינס, **המוות והזמן**, תרגום אלי ג'ורג' שטרית, רסלינג, תל אביב 2007, עמ' 27-39.

קריאה מומלצת: James R. Mensch, "Levinas on Temporality and the Other", *Oxford Handbook of Levinas* (Ed. M. Morgan), Oxford University Press, Oxford, 2019, pp. 343-361

שיעור מס' 10: הזמן והאחר: ארוס, בנהות והניצחון על המוות. העתיד האסכטולוגי.

קריאת חובה: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 49-61.

עמנואל לוינס, **כוליות ואינסוף**, תרגום רמה איילון, מאגנס, ירושלים 2010, עמ' 214-225.

קריאה מומלצת: אלי שיינפלד, "היציאה מן ההיות בהזמן והאחר: פריצת הדרך של עמנואל לוינס", אחרית דבר **להזמן והאחר**, בתוך: עמנואל לוינס, **הזמן והאחר**, תרגום אלעד לפידות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2014, עמ' 87-130.

שיעור מס' 11: מעבר לאירוע: זמן העבר ומושג "הקדם-בראשיתי": קריאה ב"עקבת האחר" (i) קריאת חובה: עמנואל לוינס, "עקבת האחר", תרגום יורם רון, **מחברות ללימודי לוינס** (מס. 2, 2003), הוצאת וורדיה, ירושלים-פריז, עמ' כג-לב [המאמר המתורגם יועבר לסטודנטים דרך המודל]

שיעור מס' 12: מעבר לאירוע: זמן העבר ומושג "הקדם-בראשיתי": קריאה ב"עקבת האחר" (ii) קריאת חובה: עמנואל לוינס, "עקבת האחר", תרגום יורם רון, **מחברות ללימודי לוינס** (מס. 2, 2003), הוצאת וורדיה, ירושלים-פריז, עמ' לב-לח.

קריאה מומלצת: Eli Schonfeld, "Philosophical Present and Responsible Present: Comments on Emmanuel Levinas' Philosophy of Time, *Naharaim: Journal of German-Jewish Literature and Cultural History*, De Gruyter, New York/Berlin, 2008, pp. 188-209

שיעור מס' 13: שיעור סיכום: נצח, אירוע וקיום. על ההבדל שבין זמן פגני, זמן נוצרי וזמן יהודי. קריאת חובה: עמנואל לוינס, **המוות והזמן**, תרגום אלי ג'ורג' שטרית, רסלינג, תל אביב 2007, עמ' 149-154.

עמנואל לוינס, "האקטואליות של הרמב"ם", 2 עמודים [הטקסט המתורגם יועבר לסטודנטים דרך המודל].